



Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
Mlynské nivy 44/a
827 15 Bratislava 212

V Bratislave dňa 17.5.2023

Vec: Zapojenie do aktualizácie Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021-2030

Žiadame o:

- a. zapojenie do aktualizácie Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021-2030 (ďalej len NECP), napríklad prostredníctvom účasti na činnosti pracovnej skupiny, ktorá je podľa našich informácií za týmto účelom zriadená;
- b. poskytnutie návrhu aktualizácie NECP, ktorý majú členské štáty zaslať Európskej komisii do 30.6.2023;
- c. poskytnutie informácie o postupe v súvislosti s aktualizáciou Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021-2030 (ďalej len NECP) - ktoré konkrétne kroky a aký časový harmonogram predpokladáte;
- d. zapracovanie našich návrhov konkretizovaných v tomto dokumente, respektíve žiadame o poskytnutie informácie, akým spôsobom bude naložené s našimi návrhmi.

Odôvodnenie:

1. Spoločensko-ekonomicko-politický kontext a závažnosť revízie NECP

Aktualizácia NECP prichádza v rozhodujúcom čase, nakoľko spoločnosť čelí odlišným okolnostiam v porovnaní s rokom 2019, kedy bol dokončený a následne prijatý prvý NECP na Slovensku aj v ostatných členských štátoch EÚ.

EÚ zvýšila svoj klimatický cieľ do roku 2030 zo 40 % na minimálne 55 % zníženia emisií (v porovnaní s úrovňami z roku 1990) prijatím zákona o klíme v roku 2021 . V roku 2021 tiež Európska komisia navrhla balík "Fit for 55", ktorého jednotlivé časti sa práve

stávajú súčasťou klimatického a energetického rámca EÚ s významne vyššou mierou konkrétnosti aj ambicióznosti.

Okrem toho bol v roku 2022, v reakcii na ruskú inváziu na Ukrajine, zverejnený návrh balíka "REPowerEU" s cieľom zbaviť EÚ závislosti od dovozu energie z Ruska. Súčasťou sú aj konkrétne plány členských štátov na zastavenie dovozu ruského plynu, celkové zastavenie používania fosílnych palív, zvyšovanie energetickej efektívnosti a podielu udržateľných obnoviteľných zdrojov energie.

Je preto potrebné pri aktualizácii NECP brať do úvahy súčasný krízový stav. Za tým účelom Európska komisia zverejnila usmerňovací dokument, aby členské štáty pri revízii svojich NECP správne zohľadnili kontext, nové právne predpisy a osobitne zvýšenú úroveň ambícií v oblasti klímy a energetiky.

Pri zameraní na Slovensko a región strednej a východnej Európy je obzvlášť dôležité prevziať zodpovednosť za opatrenia v oblasti klímy a navrhnúť jasné plány na plné využitie klimatického, hospodárskeho a sociálneho potenciálu spravodlivej energetickej transformácie v našich krajinách. Zatiaľ totiž vnímame skôr snahu sa záväzkom vyhnúť, čoho príkladom je aj žaloba proti Slovensku na Európskom súdnom dvore kvôli neskorej (ne)implementácii smernice o podpore využívania OZE.

Vzhľadom k závažnosti revízie NECP, ako strategického dokumentu, ktorý môže významne ovplyvniť transformáciu krajiny smerom ku klimatickej neutralite, považujeme za nevyhnutné, aby do tohto procesu boli od začiatku zapojení kľúčoví aktéri.

2. Povinné zapojenie verejnosti

O zapojenie žiadame na základe Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy¹, rovnako ako s korešpondujúcimi ustanoveniami Aarhuského dohovoru².

V súlade s oboma predpismi, ktorými sú členské štáty EÚ viazané, sú povinné zaviesť zmysluplné, participatívne a inkluzívne verejné konzultácie so zainteresovanými stranami. Zapojenie verejnosti je potrebné už od skorých fáz prípravy návrhu dokumentu NECP aj jeho revízie.³

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:02018R1999-20210729>

² Výbor pre dodržiavanie Aarhuskej dohody vydal 28. mája 2019 odporúčanie pre členské štáty týkajúce sa procesu verejných konzultácií o NECP. *Advice by the Aarhus Convention Compliance Committee to the European Union concerning the implementation of request ACCC/M/2017/3* [Odkaz](#)

³ https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/national-energy-and-climate-plans-necps_en#public-consultation-on-necps

Článok 10 predmetného nariadenia ustanovuje, že verejnosť musí mať "možnosť zúčastniť sa na príprave návrhu" revidovaného NECP. To znamená, že pred predložením tohto návrhu v júni 2023 sa musí uskutočniť proces verejných konzultácií. V usmerneniach k NECP sa tiež stanovuje, že konzultácie s verejnosťou sa musia uskutočniť, "keď sú otvorené ešte všetky možnosti"⁴. Riadna konzultácia znamená, že verejnosť by mala mať prístup ku všetkým relevantným dokumentom, správam a odhadom na začiatku konzultačného obdobia.

Každý členský štát musí tiež zabezpečiť, aby bola verejnosť informovaná. Rovnako je povinnosťou štátu určiť primeraný časový harmonogram, ktorý poskytne dostatočný čas na informovanie verejnosti a primerané lehoty na jej reálnu účasť a vyjadrenie názorov.

Procesná stránka prípravy NECP totiž tvorí jeho súčasť. Členské štáty musia do svojich aktualizovaných NECP zahrnúť zhrnutie konzultácií a verejnej mienky alebo predbežných názorov verejnosti. Členské štáty by mali vysvetliť, ako sa verejná mienka zohľadnila pred predložením návrhu národných plánov a ich konečného znenia. Od členských štátov sa zároveň očakáva opis toho, ako sa verejnosti v rámci procesu umožnila transparentná a spravodlivá účasť.

Naša žiadosť preto prichádza v čase, kedy je ešte možné zapojenie verejnosti považovať za zmysluplné ak budú splnené vyššie uvedené podmienky. Zapojenie verejnosti až vo fáze medzirezortného pripomienkového konania, nie je v súlade s ustanoveniami vo vyššie spomenutých dokumentoch.

3. Naše návrhy a pripomienky k aktualizácii NECP

3a. Hlavné princípy

Vychádzajúc z usmernenia Európskej komisie žiadame, aby pri aktualizácii NECP boli zohľadnené nasledujúce princípy:

- Stanoviť **vyššiu ambíciu** na urýchlenie ekologického prechodu ku klimatickej neutralite a posilnenie odolnosti energetického systému v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy, balíkom Fit for 55 a plánom REPowerEU. Zvláštna pozornosť by sa mala venovať energii z obnoviteľných zdrojov, energetickej efektívnosti, energetickej bezpečnosti a obmedzeniu emisií skleníkových plynov;

⁴ Oznámenie Komisie o usmerneniach pre členské štáty k aktualizácii národných energetických a klimatických plánov na roky 2021 – 2030 (s.21)

https://energy.ec.europa.eu/guidance-ms-updated-necps-2021-2030_en

- Zabezpečiť **spravodlivú a primeranú transformáciu**, zmierňovanie sociálneho vplyvu a vplyvu na zamestnanosť, odstraňovanie nedostatku pracovných síl a zručností, znižovanie energetickej chudoby a zaisťovanie cenovo dostupného prístupu k základným službám pre všetkých;
- **Posilniť plánovanie** v rámci NECP s cieľom zosúladiť vnútroštátne zámery a ciele vrátane oblasti financovania, ktoré predstavujú konkrétne smerovanie do roku 2030 a roku 2050, a to v súlade s dlhodobými národnými stratégiami. Za tým účelom vypracovať:
 - komplexnú, aktualizovanú a podrobnú **analytickú základňu**, ktorej súčasťou by boli vplyvy na hospodárstvo, zamestnanosť, spoločnosť, výskum, inovácie, konkurencieschopnosť a životné prostredie, ako aj príspevok, ktorý prinesie obehové hospodárstvo,
 - podrobný **finančný plán** zameraný na investičné potreby vyplývajúce z NECP tak, aby bolo zabezpečené nákladovo efektívne využívanie podpory z verejného rozpočtu a mobilizácie súkromných investícií
- **Využiť synergie** a zabezpečiť súlad:
 - s inými plánovacími nástrojmi a zohľadniť príslušné politiky, opatrenia a investície
 - medzi programom v oblasti energetiky a digitálnou agendou s cieľom spustiť digitalizáciu energetického systému
 - medzi programom v oblasti výskumu, inovácií a konkurencieschopnosti, najmä špecifickými zámermi a cieľmi pri súbežnom začleňovaní diverzifikácie výrobnnej kapacity a rozvoja zručností na zrýchlenie prechodu na čistú energiu
- **Posilniť regionálnu spoluprácu** ako neoddeliteľný aspekt národných plánov: najmä pokiaľ ide o rozmer energetickej bezpečnosti, a to s cieľom identifikovať konzistentné politiky a prehĺbenú solidaritu,
- **Zohľadniť odporúčania** pre jednotlivé krajiny vydané v súvislosti s európskym semestrom ako aj odporúčania vydané Európskou komisiou na základe posúdenia pôvodného NECP a stavu jeho implementácie. Je potrebné identifikovať nedostatky, oblasti na zlepšenie a zabezpečiť súlad s odporúčaniami.⁵

3b. Konkrétne návrhy a pripomienky

Naše pripomienky vychádzajú z pripomienok Únie miest Slovenska a Priateľov Zeme-CEPA, spracovali: Peter Ludrovský a Juraj Melichár, ktoré boli zaslané Ministerstvu hospodárstva SR vo februári 2023.

⁵ Oznámenie Komisie o usmerneniach pre členské štáty k aktualizácii národných energetických a klimatických plánov na roky 2021 – 2030 (s.29)
https://energy.ec.europa.eu/guidance-ms-updated-necps-2021-2030_en

Žiadame:

- Celý materiál NECP dôsledne prepracovať v súlade s vyššie uvedenými princípmi a najnovšími dostupnými, aktuálnymi údajmi. Táto aktualizácia je potrebná v textovej časti, aj v grafoch a tabuľkách. Nemá zmysel argumentovať viac ako 5 rokov starými údajmi a politikami pri stanovovaní plánov do budúcnosti. V tejto súvislosti upozorňujeme na potrebu dôslednej kontroly podkladových údajov, najmä o obnoviteľných zdrojoch energie, ktoré SHMÚ revidovalo až o 5 % v roku 2021.^{6,7} Taktiež má Slovensko výrazné problémy s údajmi o úsporách zemného plynu, ktorých reporting pre Eurostat je problematický a zverejňovanie nedostatočné.^{8,9,10}
- V úvode materiálu uviesť všetky relevantné predpisy a politiky, týkajúce sa REPowerEU, Európskej zelenej dohody a ďalších kľúčových udalostí pre ochranu klímy a transformáciu energetiky, vrátane Nariadenia Rady (2022/0367), ktorým stanovuje rámec na urýchlenie zavádzania energie z obnoviteľných zdrojov energie.
- zverejniť informácie o zvažovaných scenároch vývoja v energetike a dekarbonizácii a participatívne ich prediskutovať s expertmi/kami. Pripomienkovanie namodelovaných scenárov dodatočne (ex-post), teda bez možností zapracovania pripomienok, ako sa to realizovalo v rokoch 2018 a 2019 považujeme za nedostatočný formalizmus.
- Zapracovať 'Stratégie odstrihnutia sa od ruských palív' do revízie NECP. Národná implementačná a koordinačná autorita (NIKA) ju v novembri 2022 prezentovala ako súčasť pripravovanej slovenskej kapitoly REPowerEU.
- Doplniť národný zákon o klimatickej zmene a nízkouhlíkovej transformácii (aktuálne [legislatívny návrh Ministerstva životného prostredia SR v legislatívnom procese](#)) ako jeden z nástrojov NECP na plánovanie a realizáciu spravodlivej nízkouhlíkovej transformácie. Bude tiež potrebné zosúladiť sektorové ciele navrhované v tomto predpise s dekarbonizačným scénarom na dosiahnutie klimatickej neutrality najneskôr v roku 2050, z ktorého vychádza NECP.
- Energetický manažment na miestnej úrovni:
 - Aktualizovať opatrenia súvisiace s Krajskými energetickými centrami a Regionálnymi centrami udržateľnej energetiky (RCUE) od s. 298 a 302 po konzultácii so Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou. Zároveň

⁶ <https://euractiv.sk/section/energetika/news/slovensko-sa-ocitlo-medzi-europskou-spickou-v-obnovitelnej-energii-velmi-sa-tym-nechvali/>

⁷ <https://euractiv.sk/section/energetika/interview/analyticka-shmu-cisla-o-spotrebe-biomasy-nesedeli-uz-roky-nikoho-to-nezaujimalo/>

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20221220-3>

⁹ <https://e.dennikn.sk/3191154/co-je-za-zahadnym-grafom-v-ktorom-iba-slovensko-a-malta-zvysili-spotrebu-plynu/>

¹⁰ <https://ekonomika.pravda.sk/energetika/clanok/644530-setrime-spotreba-plynu-na-slovensku-klesla-o-stvrtinu/>

doplniť ich stabilné financovanie aj po roku 2029. Doplniť vytváranie podmienok pre rozvoj energetického manažmentu miest.

Energetická chudoba:

- Dopracovať časti o energetickej chudobe v aktuálnych súvislostiach, najmä [Konceptie na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby](#).¹¹

Teplárenstvo:

- Prepracovať časti o teplárenstve tak, aby sa prioritne podporovala transformácia na nízko teplotné systémy zásobovania teplom¹² a systematicky znižovala spotreba fosílného paliva zemného plynu a biomasy. Útlm využívania fosílného zemného plynu navrhujeme do roku 2034.

Doprava:

- Prepojiť a vytvoriť nadväznosť na strategické dokumenty národného významu, najmä na vládou schválený Strategický plán rozvoja dopravy do roku 2030. Stratégia vychádza zo základných európskych dopravných koncepcných a strategických materiálov zameraných na environmentálny a udržateľný aspekt dopravy.
- V Kapitole 3.1.1. Emisie skleníkových plynov a odstraňovanie, b) Sektorové politiky a opatrenia v doprave žiadame doplniť Národnú stratégiu rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR, Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030. Kapitole chýba vnútorná logika, uvedené politiky sú vybrané selektívne, bez hodnotenia celkových dopadov na zníženie emisií. Chýbajú relevantné strategické dokumenty s celonárodným dopadom. Celkom chýbajú opatrenia podporujúce nemotorovú dopravu a verejnú osobnú dopravu, ktoré sú efektívnejším spôsobom dekarbonizácie sektora dopravy, ako len postupné nahradzovanie palív bez presunov v deľbe prepravnej práce.
- Prepracovať tabuľku 87 Investície v sektore dopravy (podľa druhu) na strane 272. Je šokujúce, že Slovensko plánuje investovať až 78 percent všetkých dopravných investícií (50,7 miliárd €) do individuálnej cestnej dopravy a podpora pre verejnú železničnú a cestnú dopravu tvorí spolu len okolo 9 percent (5,5 miliardy €).¹³
- Medzi ďalšie podkladové dokumenty žiadame zaradiť Národnú stratégiu SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2021 – 2030, ktorej implementácia bude mať zjavný vplyv na deľbu prepravnej práce na Slovensku a s tým súvisiace emisie skleníkových plynov v sektore dopravy.

¹¹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27993/2>

¹²

<https://zivotpouhli.sk/k2/video2/itemlist/tag/Udr%C5%BFate%C4%BEn%C3%A9%20tepeln%C3%A9%20rie%C5%A1enie>

¹³ Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Národný energetický a klimatický plán SR

- Kapitola 3.1.3. Iné prvky tohto rozmeru:
V bode I., Tabuľka 32 Účinky mitigačných opatrení a politík žiadame doplnenie opatrení zameraných na podporu verejnej osobnej, pešej a cyklistickej dopravy a na zníženie podielu IAD na deľbe prepravnej práce, vrátane vyčíslenia dopadov. Žiadame v dostatočnom predstihu zaradiť ako súčasť aktualizácie vyčíslenie dopadov zmeny v deľbe prepravnej práce (tj. zníženie podielu IAD) prostredníctvom modelovania alebo kvalifikovaného odhadu. V medzirezortnom pripomienkovom konaní pri prijímaní NECP bola na rozporovom konaní absencia týchto opatrení odôvodnením nedostatkom času a kapacít pre odhadnutie dopadov. Sme presvedčení, že zníženie podielu IAD bude mať na celkové zníženie emisií výraznejší vplyv, ako navrhované opatrenia.
- V bode iii. Politiky a opatrenia na dosiahnutie nízkoemisnej mobility (vrátane elektrifikácie dopravy): Žiadame doplniť stratégie a opatrenia podporujúce verejnú osobnú dopravu, ktorá má výrazne väčšiu kapacitu, priestorovú efektívnosť ale tiež emisnú efektívnosť pri preprave osôb ako IAD, ako aj cyklodopravu a pešiu dopravu ako prirodzene bezemisných foriem dopravy. Výhradné zastúpenie elektromobility v tomto bode považujeme za neopodstatnené.
- Opatrenie 4.4.1 Podpora cyklistickej dopravy je potrebné aktualizovať, viaceré informácie sú v súčasnosti neplatné, zároveň navrhujeme opatrenie bližšie opísať.
- Medzi ďalšie podkladové dokumenty žiadame zaradiť Národnú stratégiu SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2021 – 2030, ktorej implementácia bude mať zjavný vplyv na deľbu prepravnej práce na Slovensku a s tým súvisiace emisie skleníkových plynov v sektore dopravy.

Obnoviteľné zdroje energií:

- Prepracovať kruhový diagram „aktuálny energetický mix 2017“ na rok 2022
- Doplniť bližšie zavedenie pojmov energetických komunít a spoločenstiev a ich významu v rozvoji OZE.
- Výrazne posilniť podporu geotermálnej energie, na ktorú má Slovensko dobré predpoklady, ale je v porovnaní s Maďarskom veľmi nerozvinutá.
- Zvýšiť investície do rozvodnej a distribučných sietí tak aby boli schopné pripájať nové solárne a veterné zdroje bez obmedzení. Z dôvodu urgentnosti zavádzania zdrojov OZE, predovšetkým z dôvodu nutnosti ukončenia závislosti Únie od ruských fosílnych palív sa slnečná energia stáva kľúčovým zdrojom obnoviteľnej energie.
- Opraviť konštatovanie na strane 10, že „*po tom, čo budú rozostavané bloky v Mochovciach uvedené do prevádzky, bude v sektore výroby elektriny problematické až nemožné navyšovať podiel OZE nad rámec navrhnutého cieľa OZE v elektrine.*“ Nakoľko aj Mochovce sú závislé od

ruských dodávok jadrového paliva, je nutné rešpektovať Nariadenie Rady a urýchlene navyšovať inštalovanú kapacitu OZE.

- Prepracovať časť na strane 11 a vypustiť vetu „ *teda potenciál na výraznejšiu implementáciu OZE je potrebné hľadať v krajinách, kde sa tuhé fosílné palivá využívajú vo väčšej miere - tam implementácia OZE a dekarbonizácia bude omnoho viac nákladovo efektívna.*“. Materiál sa týka SR a nie je o odporúčaníach pre iné členské štáty EU.
- Objasniť, alebo vypustiť vetu na strane 248 „*Predpokladá sa ďalší rozvoj jadrovej energie na základe ekonomickej optimálnosti.*“
- Upraviť a doplniť informáciu na strane 208, Obnoviteľné zdroje elektriny, „*Veterným elektrárnam sa v podmienkach SR nedarí konkurovať ostatným zdrojom elektriny.*“ Realitou je skutočnosť, že štátne orgány ako je vláda SR, SEPS, MHSR, MŽP a ďalšie odmietajú už vyše desaťročie rozvoj veterných elektrární a robia to aj napríklad prostredníctvom EIA procesov schvaľovania, kde každá, aj napríklad 50 W veterná turbína musí prejsť schvaľovacím procesom veľkej EIA. Pričom práve veterné elektrárne sa výborne dopĺňajú s fotovoltikou.

Ďakujeme za Váš čas.

S pozdravom,

Juraj Melichár, Priatelia Zeme-CEPA, (kontaktná osoba)

Dana Mareková, Klimatická koalícia

Katerina Chajdiaková, Slovenská klimatická iniciatíva

Dan Kollár, Cyklokoalícia